

Gondolatok a NAT Informatikai blokkjáról

Könyvtáros-tanár lévén rendkívül nagy érdeklődéssel olvasom az új oktatási törvénnyel és a Nemzeti Alaptantervvel (NAT) kapcsolatos véleményeket. (A NAT-ot újabban Nemzeti Alapnak titulálják.) Hogy 1989 novembere óta – amikor is először hangzott el tájékoztatás a NAT-ról – nem csupán az oktatásban közvetlenül résztvevőket izgatják a témával kapcsolatos új fejlemények, azt a legkülönbözőbb profilú sajtótermékekben megjelent cikkek, közlemények bizonyítják.

Mint köztudott, az egyes bizottságokban dolgozó szakértők a nyugat-európai országok oktatási modelljeit tanulmányozva jutottak arra a gondolatra, hogy egy ún. *kerettanterv* kidolgozása a jövő útja. Egy olyan tanterv összeállításáé, *amely a különböző rendszerű iskolák számára egyaránt elfogadható értékrendet teremt, ugyanakkor biztosítani kell egy objektív mérési módszer alkalmazhatóságát*. A már sokak által ismert tervezet tehát szinte a lehetetlent kísérel meg: meghatározza a 6-tól 16 éves korig elsajátítandó tananyagot, követelményrendszert (enélkül ugyanis a legliberálisabb oktatási rendszer sem működhet).

Az első fogalmazványt – mely közel 4000 példányban jutott el az ország különböző iskoláiba, pedagógiai intézményeibe – sok és kemény kritika érte. A második, átdolgozott fogalmazvány sem igen jutott el minden érintetthez, bár több pontban lényeges változtatáson esett át. Magam is nem egy, s nem kettő olyan gyakorló pedagógussal beszéltem, akik a NAT egyik változatát sem ismerték. Megengedheti-e magának ez az ország, illetve ennek pedagógus társadalma, s mindazok, akik a jövő nemzedékéért felelősséget éreznek, hogy úgy vezessék be az új tantervet, hogy majdani alkalmazói "kész tények elé legyenek állítva"?

Bizonyára sok dicsérendő és sok vitatható pontja van a jelenleg néhány beavatott által ismert változatnak. Magam csak az utóbbival szeretnék foglalkozni konkrétan, vagyis az Informatika-blokk néhány hiányosságára, illetve terminológiai pontatlanságára kívánom felhívni az érintettek figyelmét. Nem véletlenül emelem ki az érintettek szót, ugyanis Sáráné Lukátsy Sarolta cikkéből (Könyvtáros, 1991/11-12.) egyértelműen kiderül, hogy az informatika-blokk kidolgozására összeállított munkabizottságba könyvtárosok, mint az informatika-hagyományos és modern értelemben egyaránt – hivatásszerű alkalmazói csak teljesen véletlenül kerültek be, s nem biztos, hogy megfelelő arányban. Holott, ha végigolvassuk a tervezetet, szakmabeliek, könyvtárosok számára egyértelmű, hogy bizonyos tantervi előírások az ő szakértelmük nélkül nem valósíthatók meg.

A legtöbb főiskolán az egykor oktatott, majd sajnálatos módon elhanyagolt "Könyvtári ismeretek" című tantárgy oktatása megszűnt. Így a NAT Informatika-blokkjában előírt ismeretek alapjait szisztematikus rendszerben csak a könyvtár szakos hallgatók ismerik meg. Más szakon végzett hallgatók, ha használják is az oktatási intézmény könyvtárát, kevesen tesznek szert önállóan olyan ismeretekre, amelyek képessé tennék őket arra, hogy végzés után azokat a követelményeknek megfelelően továbbadják.

Tehát az esetleg már az 1992/93-as tanévtől bevezetendő tantervnek a személyi feltételei sincsenek meg, hacsak eszébe nem jut valakinek, hogy vannak olyan kollégák, esetleg több iskolában is, akiknek egyik szakja könyvtár. Így talán az iskolaigazgatók potenciális kollégának tekintik azokat a végzős hallgatókat is, akiknek tanár szakja mellett "csak" könyvtár szakja van. Olyan témaköröket sorolnék fel, amelyek oktatására csupán ők kaptak, illetve kapnak még az elkövetkezendő néhány évben is képesítést. Például:

- az információ és az informatika fogalmának értelmezése elemi szinten;
- a tanuló számára szükséges, avagy érdekes könyv kiválasztása (ez igen bőséges könyvismeretet igényel);
- adott témakörhöz anyaggyűjtés (az anyaggyűjtés módszertana sem kapcsolódik semmilyen tantárgyhoz a főiskolákon);
- könyvtárhasználat, könyvek rendezése szoros betűrendbe, a kölcsönzés módjának megismerése, helyes viselkedés a könyvtárban; (Ez utóbbihoz egy megtörtént eset. Végzős hallgatóinknak egyhónapos külső gyakorlaton kellett részt venniük. Részben a hallgatót látogatandó, részben a gyakorlóhellyel való ismerkedés céljából felkerestem egy vidéki város iskoláját. Az igazgatóhelyettes, akitől a hallgató munkája felől érdeklődtem, még csak zavarba sem jött, amikor közölte, hogy sajnos nem áll módjában információt adnia, hisz magának a könyvtárnak a munkáját sem ismeri, nemhogy a hallgatóét. Azt hiszem, ehhez nem kell magyarázat.)
- tartalmi kivonatok, katalógusok készítése;
- a könyvtár mint forrásközpont fogalma, gyűjtő, rendszerező, megőrző stb. funkciója;
- különböző dokumentumok fajtái, azok jellemzői;
- az egyes információhordozók használata;
- katalógushasználat;

– bibliográfiák, szakkatalógusok, forrásmegjelölések, hivatkozások alapján való keresés;
 – hagyományos információforrások (szótárak, lexikonok, enciklopédiák) tartalmának, logikai szerkezetének megismertetése stb.

S még nem szóltam két nagyon fontos dologról:

1. Az *elemi és az alapszinten elsajátítandó készségek, képességek, attitűdök* keveredése. Például: Elemi szinten elsajátítandónak írja elő a tervezet, hogy "Az iskola környezetéből származó probléma megoldásához legyen képes többféle forrásból információt gyűjteni, s a megoldást segítő informatikai eszközt megválasztani, segítséggel használni." Ugyanakkor csak az alapszinten elsajátítandók között szerepel az ehhez szükséges képességek elsajátítása, vagyis az, hogy "Tudjon címszavakat keresni, ismerje a név- és tárgymutató, az elektronikus információhordozók tartalomjegyzékének használatát. Tudjon hang- és videoszalagról, mágneses adathordozóról keresni." Szerepel még az elemi szinten elsajátítandók között a katalóguskészítés is, aminek használatát szintén csak az alapszinten írja elő. Vagy ez is csak terminológiai pontatlanságból eredő megfogalmazás?

Vagy: feltétlenül az elemi ismeretek közé kellene, hogy tartozzék "a hagyományos információforrások (szótárak, lexikonok, enciklopédiák), nyomtatott adattárak (pl. menetrend, telefonkönyv) tartalma, logikai szerkezete", illetve az ezekkel való ismerkedés, hiszen erre épülő más készségeket is el kell már itt sajátítani.

2. A *terminológiai zavarok* talán még az előzőnél is több problémát jelentenek. Például: "... legyen képes tartalmi kivonatot, esetleg olvasónaplót, vagy illusztrált albumot, (képes) katalógust készíteni.

Nos, tudjuk, hogy a *tartalmi kivonatok* több válfaja van, de azok egyike sem azonosítható az olvasónaplóval. Továbbá célszerű lenne először a *katalógus fogalmával* megismertetni ezt a korosztályt (6-12 év), s csak azután készíttetni velük azt, s főleg tisztázni, hogy miben különbözik "a katalógus" a képes katalógustól. "Tudjon címszavakat keresni..." Mik azok a címszavak? Címek, tárgyszavak? Vagy valami más? "Dokumentumok, információhordozókon információk előállítás... facsimilék..." Biztos, hogy jó feladatmegjelölés ez? "Ismerje a felhasználói dokumentációkkal szembeni követelményeket. Tudjon maga is dokumentációkat készíteni." Ki érti, hogy mit takar ez konkrétan! Feltételezem, hogy ehhez a korábbiakban a dokumentáció fogalmának tisztázására is szükség lenne.

Továbbá célszerű lenne az ilyesfajta meghatározások kerülése: "Legyen érzéke a különböző folyamatok információmennyiségének a felmérésére...? Milyen folyamatokra gondoltak vajon a szerzők?

Lehet, problémáim aprólékosak, de annak tudatában emeltem ki ezeket, hogy a NAT egy kerettantervnek készül, melynek részletes lebontása az egyes intézmények feladata. Mégis úgy gondolom, hogy a fogalmak tisztázására már itt szükség van!

Ha viszont az intézmények saját maguk számára konkretizálják a feladatokat, gondolni kell a tantárgyi blokk (informatika) háttérbázisának megteremtésére is. Vagyis, az iskolák számítástechnikai eszközökkel való lehető leggyorsabb felszerelése mellett az iskolai könyvtárak végre az őket megillető helyet foglalhassák el az intézmény életében. Hiszen "... az iskolai könyvtárak jövője attól a kihívástól függ, amit a jövő jelent számára. Ha eszközökben, módszerekben, netán tartalmakban is az alternatívákat hordozó közoktatás jön létre, akkor ennek tápláló forrása a szakmai tájékoztatás intézménye, az (iskolai) könyvtár." – írja Horváth Tibor (Könyvtáros, 1992/2).

VRAUKÓNÉ LUKÁCS ILONA

Informatika az esélyegyenlőségért a 12 évfolyamos iskolamodellben

Iskola az esélyegyenlőségért

Az Országos Közoktatási Intézet Iskolafejlesztési Központja Loránd Ferenc tudományos tanácsadó vezetésével már az 1988/89-es tanévben megkezdte egy 12 évfolyamos általános és szakképző iskola modelljének kidolgozását. A fejlesztők abból indultak ki, hogy az iskolaválasztás időpontja előbbre tolódott (különösen a 6 és 8 osztályos gimnáziumok megjelenésével), az alapképzés ideje ezáltal megrövidült. A 12 évfolyamos iskolamodell kidolgozását a nemzetközi tapasztalatok birtokában egyrészt az indokolja, hogy nem kényszeríti a gyermekeket és a